

LOS PAHERS
ELECTIUS DE BARCELONA

SEGONS SA CONSTITUCIÓ INÉDITA

FUNDACIÓ DE LA MUNICIPALITAT BARCELONESA INDEPENDENT Ó
AUTONÓMICA

DESPRES de publicat (núm. iv d' aquesta Revista), nostre article sobre 'ls Pahers y 'ls primitius Consellers de Barcelona, habém tingut la satisfacció de llegir una copia del decret que 'ls transformá en electius y 'ls doná organisació més independent que quan los nomenaba 'l monarca. ¹ Designats per 'l Rey, als 7 d' abril

¹ En Salvador Sampere y Miquel la tragué de l' arxiu municipal per un interessant estudi históric de la municipalitat barcelonina y 'ns ha fet l' obsequi de deixárnosla. Es inédit encara lo document del qui parlém; es estrany que ni En Campany, ni En Pi Arimon, lo publiquessen, puig es tant important com lo decret orgánich de 1257 y més que 'l d' abril de 1249 publicats per aquestos dos autors.

de 1249, los Pahers d' aquell any y habent ells nomenat vint Consellers, (com ne podian nomenar més, puig lo monarca no 'ls senyalaba lo número de consultors), quedaba 'l nombrament dels següents Pahers á cárrech, disposició ó voluntat de Jaume I. No hi há document en que consti haber comensat d' altra manera lo govern municipal de Barcelona. Pahers nomenats per 'l Rey, Prohoms ó ab altre títol y 'l Veguer ² de nombrament reyal, també governaban la ciutat. Lo Consell ó Congrès general de tots los caps de familia, presidits per 'l Veguer y 'ls Pahers en l' actual plassa del Rey, avans de l' any 1249, no consta en documents, sols per tradició pot ser originada per escriptors del sigles xvi y xvii quant convenia molt á la causa autonómica de Catalunya, ferida mortalment, presentar com molt y molt antigas, com anteriors als comptes y á la dominació franca, totas las llibertats del país y de sa capital. Si 'l Congrès popular barceloní havia existit avans de l' any 1249, si en temps dels comptes hereditaris ó soberans y dels primers reys d' Aragó ó en lo dels comptes governadors per 'ls franchs, había estat amplio y com directament democrátich lo régimen municipal de Barcelona, constituhintla com una república federada, ab lo monarca de Catalunya, molt hauría decaigut y á poca cosa s' hauría reduhit, quant ni se 'n troban documents ni quedan senyals de que 'ls decrets de l' any 1249 fossen considerats com una reacció ó un retrocés vers la dominació monárquica sobre la ciutat.

Lo primer d' aquestos decrets es lo nombrament dels Pahers d' aquell any, lo segon es la transformació dels Pahers en electius y l' organisació de son govern. Després de dit any, 1249, ja 's troban consells numerosos formats per Prohoms en lo sentit de ciutadans hisendats y lo dret de reunir los Pahers tot lo comú de la ciutat. Avans de dit any hi hauría sens dupte reunions numerosas d' habi-

² Lo Veguer era lo principal jutje civil de la ciutat y son territori, com un alcalde major del temps antich. Era lo jutje dels nobles, caballers y demés classes privilegiadas ó aristocráticas.

tants sobre assumptos municipals. Per obtenir de Jaume I los decrets de 1227, 30 y 32 concedint franquicias comercials als de Barcelona y fentlos franchs y lliures d'impòsits, tributs ó gabellas reyal, per obtenir, avans, l'any 1118, del compte Ramon Berenguer III l'exempció del dret del quint per las galeras de Barcelona, (Campmany, *Memorias históricas*, t. II y IV) hi hauria reunions numerosas de barcelonins, al ménos dels de classe rica, com hisendats y mercaders. Mes com organisació municipal no consta lo Congrès popular avans de l'any 1249.

Lo drecret del 7 d' abril de dit any nomenaba 'ls quatre Pahers porque «procuressen l'utilitat de Barcelona y «'ls negocis comunals segons lo manament y la llicencia «concedida per 'l Rey á la ciutat, que instruissen aquesta «en bonas costums y regimen, y poguessen pendrer Con- «sellers per desempenyar y tenir en be lo carrech de Pa- «hers y poguessen obligar ab forsa ó compellar per sa «propia autoritat ó tambe (*et seu*)³ per medi del Veguer.» Mes no deya, qu' en lo successiu s'haguessen de nomenar Pahers d'altra manera. Als 27 de juliol un nou decret fundá 'l régimen autonómich de la municipalitat. «Per ell y sos successors Jaume I concedí á tots los pro- «homs y á la universalitat, generalitat ó municipalitat de «Barcelona, que 'ls sigués permés tenir quatre Pahers, «habitants de la mateixa ciutat y 'ls sigués lícit á aquestos «governar, administrar y regir la ciutat per (*ad*) la fidelitat al rey y la comoditat del Comú del municipi (*ad com- «mune commodum universitatis*) y poguessen tenir, el- «gir y cridar (*vocare*) Concellers quants y 'ls que (*quod et «quos*) volguessen» A mes d'aquestos Concellers, lo decret admetia que 'n poguessen cridar d'altres, puig fa referencia á «totas las cosas que 'n aquell any fessen per

3 En la *Barcelona antigua y moderna*, única obra que sabem haje publicat lo text llatí del decret de 7 id. abril 1249, s'hi llegeix *esse* en lloch de *et seu*, lo que causa certa confusió. Habem vist las veritables paraulas en copia treta del arxiu municipal per En Sanpere.

«(*circa*) l' utilitat y 'l regimen de la ciutat y de sos habi-
 «tants per rahó de son carrech (*ex officio pro*) ab aussili
 «dels Consellers seus, que junt (*simul*) ab dits Concellers
 «fossen cridats. Estatuia lo rey, qu' anualment los Pahers
 «en presenciã (*presente*) del Veguer y ab consell ó parer
 «dels Concellers, elegissen altres quatre Pahers habitants
 «de la ciutat, aquells que mes útils y millors (*utiliores et*
 «*meliores*) veyessen y entenguessen ser per exercir lo
 «cárrech. Qu' avans de pendrer possessió d' ell cad' any,
 «los Pahers entrants juresen en poder del Veguer y 'l
 «Batlle⁴, presents los Prohoms de la ciutat, portarse fidel-
 «ment y no rebre donatius ni serveys, sols lo salari del
 «Comú que sigués estatuit, y que cap ciudadá 's pogués
 «excusar de rebre y sostenir lo pes de tal carrech (*officii*
 «*onus*). Lo decret prohibia qu' un mateix ciudadá sigués
 «Paher dos anys seguits y que fossen elegits dos ó mes d'
 «una mateixa familia (*de uno hospitio*). Los Pahers de-
 «bian jurar y aconsellar al Veguer y al Batlle, y quant los
 «semblés ferho per l' utilitat y defensa de la ciutat, podian
 «fer y congregar lo Comú (*Commune*) á qual prestassió
 «quedaban obligats tots los habitants de la ciutat mateixa.
 «Los Pahers, al acabament de son any debian rendir ra-
 «hó y compte als que habian nomenat per successors seus
 «y tots los ciutadans y habitants debian donar fidelment
 «quant sigués ordenat per 'l benefici del Rey y de sa ciu-
 «tat; salvos lo domini, lo dret y lo manament del mateix
 «monarca. Mes los Pahers ninguna jurisdicció, forsa exe-
 «cutiva, apremi ó compulsió, justicia ó executió tenian
 «fora (*præter*) de dit Comú sobre 'ls ciutadans y habi-
 «tants; lo Veguer, ab tot, sempre qu' allí 's apliquessen
 «penas, debia administrar (*teneat*) justicia y la que fes-
 «sen, ferla ab consell dels Prohoms y dels Pahers. Seguia
 «la fórmula de jurament dels Pahers: que salva la fideli-
 «tat y lo dret del Rey, procurarian l' utilitat y la comodi-

4 Lo Batlle era lo jutje civil de las classes populars, era lo governador de la plebe.—Directa ó indirectament era lo monarca qui nomenava lo Veguer y lo Batlle.

«tat comuna de la ciutat y de sos habitants, proscribian
 «lo inútil y danyós y no rebrian preu ni donatiu fora
 «(*proæter*) lo salari del Comú que sigués estatuit. Que no
 «revelaria ⁴ cosa alguna sobre la que 's preceptués lo se-
 «cret, nombrarian consellers fidels y útils, y al fi del any,
 «ab tot son poder y saber, excloent tot odi, temor, esti-
 «mació, consideracions de parentiu y servey, el-legirian
 «altres quatre Prohoms habitants de la ciutat per Pahers,
 «ab los Pahers companys seus ⁵ en presencia y ab con-
 «sentiment (*consentiente*) del Veguer y habent requerit lo
 «consell ó parer dels Concellers. Qu' elegirian los que co-
 «neguessen mes dignes per exercir lo carrech y ho farian
 «tot sens frau ni engany. Declaraba lo rey Jaume I en lo
 «mateix decret, que totas aquellas prescripcions y cad'
 «una d' ellas durarian lo temps que 'ls plasqués á ell y á
 «sos successors; quant lo monarca presentés manament
 «contrari, totas aquellas concessions no debian tenir forsa
 «alguna, ni 'ls juraments prescrits podian valer (*convales-
 «cere*) contra la voluntat del rey ó de sos successors; sino
 «que per 'l mateix fet de voler ó manar lo rey, fossen con-
 «siderats vans, desfet y sens firmesa ó extabilitat (*irrita et
 «inania.*» La data es de Valencia als 6 de las Kalendas d'
 agost (27 juliol) de 1249. Segueix la fórmula de jurament

⁵ Lo jurament dels Pahers, baix fórmula individual, diu aquí: «jo y 'ls
 «altres companys (*socii*) meus Pahers elegirém fidels y utils concellers y
 «al fi del any sab tot mon poder y saber, exclosos tot odi, temor, parentiu,
 «amor y servey, ab los Pahers companys nostres (*no meus*) el-legirem» al-
 tres quatre Pahers. Aquesta diferencia del número del possessiu 'ns fa pen-
 sar si 'ls ciutadans qu' habian estat pahers tenian intervenció en lo nom-
 brament dels Pahers nous junt ab los qu' acababan son any de Pahesia,
 aixís com als consellers sols los nomenaban los Pahers entrants. Mes tan-
 tas vegadas en llatí s' usan los plurals «nostre y nos» per «meu y jo», que
 lo possessiu «nostres» allí expressat indica sols los altres tres Pahers sor-
 tints, no 'ls Pahers dels anys anteriors.

Se repara que sigles després era costum encara, que 'ls ciutadans y al-
 tres habitants qu' habian estat consellers, s' anomenaban Prohoms y
 acompanyaban als Consellers en diferents actes públichs y eran cridats
 com consultors separadament del Consell ordinari ó dels Trenta. Aquest
 fet podria indicar, si l' any 1249 los ciutadans qu' habian estat Pahers eran
 cridats ab los Pahers y Consellers sortints y ab lo Veguer, á l' el-lecció de
 nous Pahers tots los anys.

dels habitants: «que debian als Pahers ó als qu' aquestos «nomenessen per rebrerlas, las quantitats senyaladas ó «posadas y que serian obedients á tot lo que 'l Veguer per «consell dels Pahers constituís y ab ells ordenés per utili- «tat del rey y de la cosa pública y estat (*reipublicæ et sta- «tus*) de la universalitat ó municipalitat de Barcelona. «Que no eran homes de cap burgés ó habitant de la ciu- «tat, ni posseïan (*habere*) d' algun ó per algun d' ells du- «rant la paheria. Que no habian fet ni farian convenis «(*convenientias*) durant ella ab algun dels burgesos ó ha- «bitants de Barcelona, de modo que fossen validors, pro- «tectors ó patrons (*convalitores*) d' ell ó aquest ho sigués «d' ell. Tot, salvos lo dret, la dominació y lo manament «del rey quedant obligats á tal jurament per tan temps com volgués lo monarca.»

Com se veu, las facultats dels Pahers eran directament gubernativas y bastant extensas; governar, administrar, y regir la ciutat, instruir-la en bonas costums y régimen y procurar l' utilitat y 'ls negocis comunals encara que dins los límits (*secundum*) d' un manament y una llicencia concedida per 'l Rey, poder reunir lo Comú per ells sols, tenir baix son manament interessos y l' obediencia dels habitants juramentats, poder el-elegir á sos successors encara que limitats per lo parer dels Concellers, dels Pahers anteriors y per lo consentiment del Veguer, poder nomenar lliurement sos Consellers ó consultors ordinaris y nomenarne d' extraordinaris, ser consultors del Veguer y lo Batlle y poder assistir ab consells al Veguer quant administraba justícia, encara que fora del Comú no tinguessen jurisdicció ni forsa executiva; totas aquestas facultats eran molt grans, encara que subjectes á la voluntat del rey.

Altres municipalitats en la mateixa Corona d' Aragó posseïan graus mes alts d' independència ja en temps del pare de Jaume I y aquest procurá disminuirlos un tant. Mes á Barcelona no consta per documents, sols per tradició, qu' avans de l' any 1249 hi hagués una organització municipal mes lliure qu' aquesta.

Ab lo primer decret ó d' abril de 1249, los Pahers apareixen com directament gubernatius sens tenir ab lo Veguer altres relacions que las de ferli executar (*compellere per*) sas determinacions. D' aquí pot ser s' originaban conflictes entr' ab duas autoritats, prenent la reyal disposicions contrarias á las dels Pahers y la municipal volent fer executar al Veguer disposicions qu' aquest desaprobaba. Ab lo segon decret de l' any 1249, ó sia lo de Juliol, los Pahers apareixen també directament gubernatius; mes bastant lligats ab los jutjes reyal. Consultors del Veguer y 'l Batlle, consultors del Veguer en l' administració de justicia, subjectes al consentiment d' ell en l' elecció de nous Pahers, prestadors de són jurament en mans d' autoritats reyal, son los Pahers ab lo decret de 27 de Juliol de 1249. Mes com sos consells no apareixen obligatoris per 'l Veguer y 'l Batlle, quedarian, sembla, en peu las mateixas dificultats qu' ab lo decret d' abril, si aquestas autoritats providenciaban contrariament á las disposicions dels Pahers. Vejerem ja en altr' article als Pahers eliminats del govern municipal, substituïts per 'ls Consellers, alsats é indirectament gubernatius en lloch de senzillament consultius dels Pahers qu' eran al comensament. Vejerem y tornarém á veurer que 'ls Consellers no reberen la potestat de congregar per ells sols lo Comú, ni lo jurament dels habitants; pero si quedaren mes lligats ab lo Veguer y 'l Batlle, y aquestos mes lligats per las autoritats municipals.

En los documents d' aquella Edat molt sovint se trovan certas cosas tractadas ó expressadas de través ó de reull, oblicuament, com per descuit ó per falta de franquesa y decisió. En lo decret organich de l' institució dels Pahers electius hi trobém presentats de tal manera alguns punts importants. No es ben explícit que lo carrech de Paher dega quedar reduhit als hisendats ó ciutadans honrats; pero s' hi fa la distinció de ciutadans (honrats ó hisendats) y habitants (*cives et habitatores*) y s' hi diu que ningun ciutadá puga excusar l' admissió del carrech, ni tenirlo dos anys, ni tenirlo dos ó mes d' una casa. En lo decret no 's

mana que l' elecció de Pahers dega recaurer en prohoms ó sia en habitants principals, ni que 'l Veguer dega consentir en tal elecció; abduas prescripcions constan sols en la fórmula de jurament dels Pahers inclosa en lo mateix decret. De totas maneras aquest, lo de fundació de la municipalitat barcelonina independent ó autonómica, deixa 'ls carrechs gubernatius d' ella com privilegi de la «major ó alta», de la classe hisendada, d' una aristocracia, disposant, si be oblicuament, que l' elecció de Pahers recaygués en prohoms y que ningun ciudadá ó hisendat pogués renunciar la pahesía, ni tenirla dos anys seguits.

Per completar lo quadro qu' ofereixen los decrets de 1249 sobre 'ls Pahers, falta lo manament ó llicencia de Jaume I á Barcelona al que fa referencia lo primer d' aquestos decrets, lo d' abril nomenant los Pahers. Aquest manament «segons lo cual los nomenats habian de procurar l' utilitat de Barcelona y 'ls negocis comunals», com diu lo decret d' abril de 1249, no s' ha trobat y aixís no son fixament conegudas las facultats ó atribucions dels Pahers nomenats per 'l Rey.

Inseguint lo decret de 27 de Juliol de 1249, l' any següent los Pahers nomenats per Jaume I el-legiren sos sucesors, aquestos, l' any 1251, als seus y aixís succesivament. Los primers Pahers posats y nomenats per part de la Ciutat, any 1250 foren: Berenguer de Moncada, Bernat de Tera (d' Astorga segons En Pi Arimon,) Ramon Oliver y Bernat Saborit, (Saboria segons lo mateix autor). Los Pahers sempre foren de la classe de ciutadans ó hisendats, exceptuat un cavaller y l' any 1254 un cambiador, Guillem de Vilaseca. Un' observació final. La tradició del congrés municipal popular ó democrátich de Barcelona reunintse baix la presidencia del Veguer y dels Pahers avans de l' any 1249, pot ser deriva de la facultat de «fer congregar» lo Comú concedida per Jaume I als Pahers als 27 de Juliol de dit any; sols que la tradició molt mes moderna, equivocá lo temps y 's referí á un mes antich lo fet que no comensá fins á mitj sigle XIII.

J. NARCÍS ROCA.

LO PRIMER AMOR

I

LLÁ pel mes de Mars, y als encontorns de Sant Joseph, los stampers del carrer d' en Petritxol tenian exposada gran munió de quadros d' aqueix Sant, ab tal varietat de midas, posas y colors, que encara que tots lo retratavan sol, ó ab la Sacra familia, fins no ho semblava, tanta era la discordancia de fesomías y trajos ab que estava representat.

Entre 'ls molts curiosos que d' una botiga á l' altre anavan parantse per veure las estampas, hi havia un home que ab singular satisfacció se las mirava, passant la vista indiferent per las demás que tenian altres assumptos ó personatjes. Al mateix temps, també s' estava encantada y ab las propias láminas, una senyora ab mantellina y mocador de seda negra ab sarrells, que, sense adonarsen un de l' altre, feyan iguals paradas en cada botiga en que estava exposat aqueix Sant Patriarca.

Aixíns, distrets, arrivaren al cap d' amunt del carrer (hont ja no hi havia res á mirar, á no ser que s' haguessen volgut quedar contemplant l' arrebossat de la paret perque 'ls quadros y las botigas ja s' havian acabat), quan la

senyora, com despedintse d' un Sant Joseph y la Mare de Dèu, arrancá un sospir, que tot era tendresa, exclamant com si parlés ab sí mateixa:

—¡Aquets sí que s' estimavan! ¡Ay, Senyor!...

—Ja ho pot ben dir, contestá desseguida l' individuó sens apartar la vista del quadro, y fent anar lo cap avant y enrera com admirat de la profunda sentència que tant senzillament li havia exit.

Y passá gran estona de quietut contemplant un altre la estampa fins que la senyora, alsant la vista vers l' individuó, li digué:

—Quan un' hom veu aqueixos matrimonis d' avuy al dia que l' un tira per virandó y l' altre per virandera, y ab aqueixa poca moral que corra... ¡Ay, Senyor! jo no só cap vella, pero més m' estimo conservar l' estat honest, y al ménos no tinch de ser l' escarrás d' algun d' aquestos homenots qu' en compte de muller se pensan que tenen un gos, y dirigintse al Sant Joseph de la estampa, exhalant un altre sospir li diu: «¡Vos sí que foreu un marit d' aquells que no 'n corran, gloriós Sant Joseph!»

—Si 'l ditxo ja ho diu, exclama l' home; quan se vol retreurer un matrimoni ben avingut, ja se sab: Ni Joseph y María.

—Per aixó li dich jo; vaja, ja veig que m' ha entés... sí, sí, aixó es lo que 's diu.

—Desseguida l' he entesa; una persona per aixó ja no es cap criatura.

—Prou que 's veu. ¿Vosté ja deu serne?

—¿Qué mana?...

—No, no senyor; li deya si ja era casat.

—Ay, no senyora, pe 'l present no encara.

—¿Qué potser va cap amunt?

—Sí senyora, cap á la Porta-ferrissa, y després trencó.

—Vaja, ¡miri quin incert! Jo també hi vaig. ¡Ay, Senyor, no me 'n sé avenir! Ves, tots dos pel mateix camí.

—Sí, anava cap á Sant Felip Neri á buscar un boneto del Pare Joan...

—Ja 'l coneix; es felipó.

—Sí senyora.

—Donchs anem; qué vol que li digui, 'm sembla que tothom nos té de mirar; que no 's pensessin al últim que aixó es una cita. ¡Ay, Dèu me 'n guart! tota m' esborrono! Com hi ha gent tant dolenta en lo mon!... ¿Y donchs, vosté s' está ab lo Pare Joan? Es un sant home; un sacerdot molt cristiá; molt piadós; ja li dich, no está per alabar-lo.

—No senyora, no estich ab ell; sino que li porto 'ls recados, li compro algunas cosetas... també ho faig per altres capellans. ¿Coneix mossen Passarell, lo beneficiat de...

—Prou que 'l coneix, no parli més.

—Y donchs lo serveixo; y á mossen Gayetano lo confés?

—També, si casi 'ls coneix á tots. Vegi com venen las cosas; ja té rahó 'l ditxo que diu que las personas se trovan y las montanyas no. A vosté també 'l tinch de coneixer; porque més de quatre cops he anat á casa de las personas que m' anomena, y 'l que sobra que vosté m' haja vingut á obrir la porta.

—Oy qu' es cert, tot podria ben ser.

—¿Y donchs vosté es solté?

—Sí senyora, per ara y mentres Nostre Senyor sia servit.

—¿Y s' está sol, tot solet?

—Sol, assolat... No tinch ningú; á trenta cinch anys vaig quedar desamparat de pare y mare, sense consol ni ajuda de ningú, no més que de la Mare de Dèu y ab sa beneyta gracia passo aquesta trista vall de llágrimas.

—¿Com ho vol fer! som nats per patir!

—Es la reflexió que sempre m' he fet. Sí, senyora, vosté té rahó es mon y mon de tribulacions!

—¿Pero al menos deu tenir algú que 'l cuydi y apadassi?...

—No senyora; tot m' ho faig jo; fins me planxo las camisas y 'm sé posar peus rodons á las mitjas... Si al prin-

cipi que vaig quedar desamparat per cada cosa que necessitava tenia que donar diners: per posarme un trist botonet á las calsas, ja veu vosté una cosa tan sensilla, que á cada punt cordant y discordant es molt fácil que caygan... perque una persona no s' estará pas de certas cosas... ja m' enten vosté, ¿no es veritat?

—Ay pobreta de mí! que vol que li digue, com nosaltres no 'n fem us!...

—Pues si senyora hasta cosirme un botó 'm costava quartos.

—Vegi vosté!... y encara com no ha buscat una persona, que ja n' hi ha de ben recatadas y de totes prenyas, y vosté podria pendre estat de una bona companyia.

—Que vol que li digue, sempre m' ha fet por... y com un home ja es mig-fora de las vanas glorias d' aqueix mon...

—Si, però una bona companyia, que si un está malalt sap que té qui 'l cuyda y l' peixa!... Oh fillet, tot es hu.

—Ay! me sap greu, pero me 'n tinch d' anar que m' esperan.

—Vaja si, qu' es tart, y las Cuarant' horas son als Angels. Estiga bo, senyor... ¿Com ha dit que 's deya?

—Joseph Pacam, per servirla.

—¿Que diu ara! y jo que 'm dich María!... Sembla fet exprés... Vaja vaja me 'n alegro molt d' haverlo conegut D. Joseph.

—Y jo també Sra. María. Estiga bona.

Y mentres la beyata s' en anava molt contenta carrer avall, lo Sr. Joseph se la contemplava desde 'l mudar de la porta, y al tombar ella la cantonada gira 'l cap quedant los dos sorpresos, y fentse una rialleta 's fica l' un dins de l' escala y l' altra prosseguí lo seu camí.

II

Tres mesos després d' haver tingut aqueixa conversa ja eran casats; ó sino contin: per la quaresma 's van coneixer

y per Sant Joan los casavan... vejin si m' erro. Si no qu' ara (ja han passat dos anys), la Sra. Maria fa un quant temps qu' está malicosa; no pot obehir res; pert la gana; tot li fa pena, la vianda encara no la veu ja li fa ascos y dihento d' un cop no sé que 'n farém. Ha estat dos dias al llit y ara, en aqueix bell punt hi ha 'l metge que la visita. Ella s' está assentada al llit; al cap hi porta una cofia guarnida ab punta, y cobreix son cos un' armilla de *madapolant* púdicament cordada fins al coll. Lo seu home als peus del llit espera ab los ulls baixos sapiguer la opinió del metge qu' ara l' está polsant y contesta ab veu apesurada á las preguntas qu' aquest li fá.

—Vamos hi ha poch que fer, diu lo doctor; estiga ben quietona, no 's mogui gayre ni s' oregi; segueixi ab la medecineta y 'l brou de pa. Y un altre cop tingue mes enteniment. Per ara no ha estat res, sols las esperansas perdudas, pero... qui té tions fa estellas.

—Ay senyor! diu lo marit alsant los ulls al cel, jo que ja 'm creya... Miri, si senyor, á vosté ja li puch dir: ja m' el veyá pel carrer ab la cota y la canya ab la campaneta á la ma tocant á doctrina.

—Be home, be; ja m' agrada y com s' enfila! ¿Escolti, y si hagués estat noya?

—¡Ay... té rahó!... No hi havia caygut!... ¿Marieta, sens que diu lo doctor?... ¿y si hagués estat noya?... No saltres no 'n parlavam d' axó: ara si que m' ha overt los ulls... ¿Y si hagués estat noya?... ¡Vaja digas!

—Que m' amoínas ara, respon la malalta; no haguera sigut noy. Com si no hi hagués homens y donas al mon! Sembla que 't duguen la noticia ara mateix y qu' es lo primer dia que ho saps.

—Miri ja li tinch manat: vull que mudi de confés: éll ne té la culpa. Afiguris que quan va anar per besarli la ma alsa 'ls ulls y 's troba ab un home ab una barba negra com un capitá manaya!... afiguris quin esglay!...

—Y donchs, ¿qui era aqueix bretol que va tindre la poca vergonya...?

—No senyor, vosté no ho ha entés: ja era 'l Pare Pau; ell mateix; sino que ab aquestas atzegalladas dels federals, s' ha dèixat creixer la barba, home de Dèu ¿ho enten ara?

—Sí, ja ho entench; ara si que m' ha fet riure.

—A mí no; casi bé 'm va fer plorar... ¡O tevas ó mevas!...

—Joseph, per l' amor de Dèu, no sigas tant criatura, ves qué dirá 'l senyó.

—No, jo ja m' en fas carrech, diu lo metge. Mes he hagut de riure; però 'm sap greu, vaja, es llástima.

—Si senyor, es llástima! Ja veig que tè bon cor!... Era la nostra alegría! la pau de casa!

—Pero home, quina imaginació més activa, hont va á parar. No 's pot dir blat...

—Que no siga segat y encara al sach: ja 'u sè. Qué vol que li digui... No hi fa res: per nosaltres era com si ja hagués vingut al mon. Aquesta ja se 'l contemplava á la basseta: jo ja me 'l veyá ficat dins los meus pantalons de bellut ab unas escorsaduras als cuxots corrent per aquí.

—Joseph!... ¿Que 't tornas boig? No 'm donguis més pena.

—Déixili dir, senyor Doctor, ¿qué sab ella? Jo li haguera passat lo naharro, y haguera surtit un reverendo com una casa. Ab aquella panxola com son avi (si; perque 'l meu pare—al cel m' esperi—era molt panxut).

Haguera estat lo nostre descans, lo nostre ben estar; perque ell no haguera parat fins que hagués tingut una rectoría de termen. Y s' haguera dit com jo: Mossen Joseph!...

—Qu' empatollas ara! ¿que t' has begut l' enteniment? li torna á cridar sa muller ab veu debilitada.

—Ja m' enten lo senyor Doctor; tens rahó! val mes no parlarne. Sí; perque no havem perdut un fill qu' havem perdut un rector, un canonje tal vegada y si massa 'm fas dir...

—¡Joseph, per l' amor de Deu!...

—Ja callo, María; tu sí que 'ts la mártir! Perque, vaja, senyor Doctor, com l' amor de mare no n' hi ha d' altre; mentida.

.

III

Alguns anys després lo senyor Joseph portant un noyet agafat per la ma passava pel carrer del .Bou de la Plassa Nova. La criatura tirava del bras de son pare y ab lo cap girat y quedantse endarrera signava ab l' altre ma un descomunal soldat de paper pintat que hi havia en una botiga que venian ventalls y aucas de redolins.

—Vaja, Joseph-María, li deya son pare, cuyta, camina, no m' entretenguis.

—Miri, pare, quin miliciano més gros; ¡cóprimel!...

—Ja tens una capella: los noys no demanan aquestas cosas.

—Donchs jo sí: jo vull que me 'l compri... ji, ji, ji!

—Y ara de qué plorem? que va de bo!

—Ji, ji!

—Que no vols callar?... alsa 'l cap; sona, cuyta; mira quina cara que t' adobas, putiné.

—Donsas encara ploraré més: jo vull lo miliciano!

—Ja tens la capelleta á casa.

Y entre pare y fill continuaren las diferencias, l' un retrayentli la capella, y l' altre plorant ab més gust cada cop y no volguent caminar poch ni mica fins que lo senyor Joseph no logrant arrancarlo d' allí se 'l carregá á coll y se l' endugué á casa.

Y, lo que son las taleyas de las personas quan la donan ab una cosa: lo senyor Joseph, quan tindrà lo noy gran, vol qu' estudihi y aquest te la fal-lera d' esser llauner sens dupte guiat per los seus instints guerrers que 'l cridan perque s' esbravi fent cascos de llauna y caps de llansa de pe' riure.

Lo senyor Joseph y la senyora Maria com bons cristians que son, se resignan ab la seva sort; mes si alguna vehina 'ls pregunta si tan mateix lo noy será sacerdot, avans de contestar sospiran y després ab veu apesurada diuhen: No, senyora, no; vol ésser llauner!... no tindrem aqueix logro!... qu' hi farém! cadascú tè de portar la seva creu!

EMILI VILANOVA.

MINISTERIO
DE CULTURA

DOCUMENTS LLITERARIS

LIBELLUS *preceptorum legis*: baix aquest títol hi ha entre 'ls bons manuscrits de la biblioteca universitària, un tractadet copiat ab alguns altres per en Bastero, de la Vaticana: anónim, escrit en llemosí, al parer del segle XIV.

Treball purament místich, enclou una glosa sobre 'ls *Manaments, articles de la fe, pecats mortals, dóns del S. Esperit y set Salms penitencials.*

Sols com á mostra de llenguatje, preném de ell la oració del *Pare Nostre*, objecte ya moltes vegadas de curiosas comparacions, y un dels Salms.

ORACIÓ

Paire nostre qui ets els cels, tos nóms sia santificatz; tos regne venha á nos; ta voluntat se fache aisi en terra com es complida sus el cel. Nostre pan de cascun iorn dona nos en lo iorn de huy; e perdonanos nostres deutes, aisi com nós perdonám á nostres deutors; e non nos menes en temptació, ans desliuranos nós de tot mal.

SALM

En lo meu gemech jo lavaré lo meu lit, e sengles nits jo regaré lo meu já. Yo son enveylit entre tots los meus enemichs... car lo Senyor ha hoyda la veu del meu plór... Tots los meus enemichs s'envergonyhesca e sian conturbats.—Tú es lo meu restaurament, tú es la mia alegria.—Tú constreny las galdas daquests ab cabestz e ab fréu, los quals non se acosten á tu.—Los bataments del peccador son molts, mas la misericordia environará lesperant en lo Senyor... Car las tuas sagetas son ficadas á mí, e tu as fermada la tua mán sobre mí.—Los meus lombles ó ronyons son plens de escarns... Car jo son aparelhat en los batimens, e la mia dolor es tots temps en lo meu regar-dament... O tú, Senyor, lavarás mi, e seré emblanquit mes que la neu. Tú darás goig e aligría al meu hoyment, e los ossos humiliats alegrar s' han.—Jo ensenyaré als peccadors las tuas caireras, e los malvats serán convertits a tú.—Car si tu volguesses sacrifici, jo tel donára volon-torosament: tú non te delictarás en sacrificis.—Jo son fe-rit axí com á fenal; mas tú, Senyor, stás per tots temps: la tua remembransa será feta de generatió en generation.—Él ha resgardat en oration dels humils, e non ha mens-preades les pregarias de aquells.—Tú non gires la tua fás de mí, e yo seré semblant als devalants en lo loch.—Tú traurás la mia ánima de trebayl; tú escamparás tots los meus enemichs per la tua via.—O Deu, bastidor de totes coses e redemptor dels fiels, tú dona remision de tots los pecats á las ánimas dels servents e de las tuas serventas, per tal que conseqüescan las suplications piatoses, la in-dulgencia e perdonanza, la qual han designada per tots temps en los segles dels segles. En así sia.

Las següents cobblas, de igual género místich, proce-

heixen de altre volúm de dita colecció, imprés en 8.º major, que conté la Passió en vers de Mossen Bernat Fenollar y Pere Martinez, dedicat á la molt Illustre D.ª Isabel de Villena, abadessa de la Trinitat en Valencia. A la Passió segueix una complanta ó *contemplació* de Jesus Crucificat, feta per Mossen Joan Scrivá, mestre racional, y per Fenollar.

ORACIÓ Á MARÍA

TENINT SON FILL DEVALLAT DE LA CREU.

PER LO MOLT REVERENT MESTRE MOSSEN CORELLA

Ab plór tant gran que nostres pits abeura
e greu dolor que l' nostre cór esquinça,
venim á Vos, filla de Deu e Mare;
que nostra carn dels ossos sens arranca
y l' esperit desitja l' esser perdre,
pensant que mórt, per nostres greus delictes,
ver Deu e hom, lo Fill de Deu e vostre,
jau tot estés en vostres castes faldes...

Lo vostre cór, partit ab fort escarpre
de gran dolor, vos mostra tant greu playner,
quels serafins, ensemps ab tots los angells,
mirant á Vos planyent, aprenen dolre.
Planyse lo món, cubert d' aspre celici;
crida lo sol, plorant ab cabells negres,
e tots los cels vestits de negra sarga
porten acorts al plan de vostra lengua...

Mare de Deu, humil tots temps e Verge,
lúm d' aquest món, del cel luent carboncle,
mirra portám de nostra vida amarga
dolentnos fort, com havem fet ofensa
al vostre Fill, Deu e Senyor benigne.
Encens tenim, que nostre cór perfuma,
puig som contents se fassa sacrifici
de nostra carn, si vostre Fill ho mana.

E no gosám les nostres mans estendre
per á untar del vostre Fill insigne
lo cors sagrat, mas preneu aquest bálsem,

que sens tèmor nostra lengua l' confessa.
Redemptor Deu, á Deu plahent oferta,
qui al terç jorn, trahent del fondo carçre
los Sants catius, lo veureu dins la cambra
mes clarçant quel sol, alt en lo çercle.

ENDRESSA DEL LLIBRE, PER JAUME DE VILA

A gloria gran d' aquella sagrada
é cruel passió del Rey Eternal,
Jacobo de Vila ab pensa 'ffectada,
tenint dins Valencia la sua posada,
per dar als devots past celestial;
la obra present, per esser molt pía
ha fet empremtar, de bon zel mogut,
y fou acabada del tot, l' onzen dia
del mes de giner; any mil que corria,
cuatrecent norante e tres, ab salut.

Per copia

JOSEPH PUIGGARÍ.

EXPOSICIÓ DE PINTURAS

À MADRID

V

LGUNAS obras notables se han presentat aquest any en la secció d' Escultura, y aquestas casi totas pertanyen á Artistas catalans.

La Verge Mare obra del Sr. Samsó es sens dubte la mes notable; per aixó lo jurat, los artistas, la premsa y 'l públich han convingut en posarla al primer lloch entre las presentadas, que certament no han sigut pocas ni insignificants. Y tots han fet la justicia que 's mereixia á una concepció d' aqueixas que revelan desseguida en qui las realisa, inspiració poderosa, fondos coneixements, educació artística, sólida y extraordinaria habilitat d' execució.

No 'ns ha admirat, ni podia admirarnos, veure que la escultura del artista catalá obtingués per unanimitat la primera de las duas medallas d' or que s' han donat en lo passat concurs. Poch importava que lo nom de l' autor de la *Verge Mare* casi be fos desconegut á Madrid, ó per lo menos se l' hagués oblidat d'ensá que alguns anys enre- ra obtingué en altre exposició una segona medalla; poch havia d' influir al écsit no anar la obra precedida del en-

comiastich y prestigiós murmurament que tot sovint acompanya á produccions de poch, ó duptós mérit, que, prevenint favorablement la opinió, poden á voltas sorprendrela y fer propici lo fallo; calia que la obra arrivés, que poguessen admirarla los inteligents y los profans, pera que tots confessessin la seva superioritat.

La Verge Mare perteneix al nombre, avuy per desgracia escas, d' aquellas concepcions estéticas que tenen lo envejable privilegi d' agradar á primera vista, cautivar quan se las contempla ab detenció, resistir al análsis sever de la crítica imparcial, y creixer en importancia á mesura que se las va estudiant.

Pera los que coneixen las dificultats que ofereix en escultura triar l' assunto, resalta sobre tot l' acert ab que ha sapigut escullirlo lo Sr. Samsó.

L' amor en sa expressió mes pura y mes santa; l' amor matern poetisat, idealisat en l' amor de María; l' amor matern enaltit á dogma; l' amor d' una mare que ho fou sens perdre lo perfum de sa virginitat inundant ab la inmensitat de sa tendresa á un fill que fou home sens deixar d' esser Deu, ó á Deu humanat; l' amor d' una mare que 's condensa en aqueix infant diví pera que desde ell s' escampi per tota la humanitat que lo fill va á regenerar y á deslliurar ab la predicació de sa doctrina y ab lo sacrifici de la seva sang.

¿Pot donarse assunto mes grandió, ni mes enlayrada inspiració per un artista cristiá?

Forsós es confesar que la mateixa esquisitat del assunto augmenta moltíssim las dificultats d' interpretar-lo atinadament.

Pera realisar concepcions com aqueixa, per expressarlas per medi d' un art plastich, no n' hi ha prou del talent y de l' habilitat: se necessita además una fé viva com la que guiava la ma de Fra Angelico, ó Lucca de la Roblia.

Nosaltres creyem que al calor d' eixa fe ha pogut obtindre Samsó del modo que ho ha obtingut lo resultat que 's proposá. Lo admirable d' aqueix resultat, es que l' au-

tor no l' ha conseguit esculpint un grupo quina bellesa no pot esser sentida mes que per uns quants espectadors iniciats, diguemho aixís, en lo sentiment religiós que inspira al artista; ha conseguit además ferho acceptable y comprensible al espectador fret ó indiferent, al *no cristiá* y fins al incredul.

Y es perquè lluny de tancar-se en la intransigencia d' una escola que desdenya la forma ó la sacrifica al pensament místich, y sense seguir també las petxadas dels que traduheixen en rasgos enterament profans los assuntos religiosos, ha sapigut ab molta ardidesa agermanar la puresa y l' idealisme de la inspiració cristiana ab los encantaments de la bellesa plástica, que 'l grupo parla á la vegada á l' ánima y als sentits, conmoguentlos delitosa y armónicament. La resultant final ve á esser com lo só de duas notas acordadas produhidas per dos instruments, ó duas veus diferentas: pot sentirse mes ó menos la una ó l' altre, mes sempre se sent quelcom d' abduas sens que 's destorbin ni dissonin las respectivas vibracions.

Axí: qui contempli lo grupo de la *Verge Mare*, podrá sentirse més ó ménos impresionat per una ó altre bellesa, segons sía la receptivitat del seu esperit, pero may la vibració del sentiment místich dissonará de la del sentiment estétich, porque l' artista ha trovat lo secret d' acordar las duas notas.

Per axó havem dit que la escultura de Samsó admirará á uns, entussiasmará á altres, mes agradará á tots.

Aquella dona graciosament assentada quals formas bellíssimas acusan los contorns sens tatxa á través dels panyos plegats ab sobrietat y elegancia, es una jove hermosíssima que, no obstant, no desperta cap pensament sensual. Es una figura gentil y delicada sens ésser mesquina ni débil. La testa es encantadora y la fa més atractívola la soltura y naturalitat ab que descansa sobre las airoas espallas y la sensillesa y gracia del seu tocat. En son front puríssim sembla com que s' hi llegexi un pensament profétich qual melancolía dolosa, vagorosa é indefinida, ajuda á

expressar lo tendre y mig velat de la mirada y la indecisió de la blana rialleta que tot just desplega los llavis frescos d' una boca que sembla que no ha de moures mes que per resar y fer petons al seu fill. Lo conjunt de la fessomia tè una expressio mixta de difícil definició; se veu qu' es la cara d' una hermosura excepcional que es la cara de una mare sens deixar d' ésser la de una verge; y com si aquella peregrina bellesa 's diafanés, se trasllueix en ella una cosa que no 's trova ni en lo modelat ni en aquest ni en aquell contorn, pero que s' hi endevina *quelcom mes que humá*.

Es un cap que pensa y sobretot que sent: sí... sent un amor inmens, inesplicable, del quin no sabem com n' ha pogut tindre intuició l' artista, pero que s' expansiona ab emanacions infinitas y cobreix en una atmósfera delitosa al infant que, atret vers la falda de la Verge per los vincles suaus d' uns brassos y d' unas mans de perfectíssima execució, reposa lo preciós capet sobre lo cor de sa mare y sembla com si escoltant sos apassionats esbatechs vullgui sorprendre en ells la remor d' un presentiment trist, indeterminat encara, del drama del Gòlgota.

Además d' ésser lo cap del noyet bonich é inspirat; además de veurer en ell com en lo de la mare certa guspira de resplandor diví, lo restant de la figura reuneix los atractius de las formas infantils més escullidas, ab més destresa ecsecutadas, realsats per una posa naturalíssima y elegant. Aquells contorns no poden ésser més agradables; aquellas carns son suaus y tendras com las d' una criatura, fins al punt de pareixer que al tocarlas s' haja de trobar en lloch de la freda resistencia del guix la elasticitat pastosa d' un cos viu.

En resúmen la *Verge Mare* es una obra ab la que lo senyor Samsó ha acreditat la reputació justament guanyada ab obras anteriors, aixecant lo seu nom á una altura envejable. Grandiositat de concepció, acert felisíssim pera donarli forma concreta sense desvirtuarla ni empetitirla; inspiració cristiana, verdadera unció, armonisada ab un

sentiment en lo qual hi campejan los encantaments d' una bellesa plástica de primer ordre, y l' interés que sempre desperta una habilitat d' execució que fa oblidar completament la qualitat de la materia model-lada... No sabem que 's necessiti més pera guanyar un nom en los mon de l' art y pera que d' ell se 'n enorgullexi la patria del artista.

Si no 'ns constés que lo Sr. Samsó s' ha format aquí, *per ell mateix*, en lo recó ignorat del seu estudi, creuriam al contemplar la obra de que parlém, tindre al devant una de las del bon temps de la escola florentina, y no pensém que lo Sr. Samsó s' ofengui de que apuntém aquesta impressió nostra, que si fos justa no rebaixaria tampoch un sol quilat lo valor del grupo per lo que 's refereix á la seva originalitat.

Segons nostre humil manera de veure, *La Verge Mare* vé á desmentir als que afirmen que avuy no existeix l' Art Cristiá. Fa més encara, prova que las manifestacions d' aquest Art no están renyidas ni ab la veritat, ni ab la hermosura de la forma; y pera que una producció conservi la essencia y sentiment religiós no es precís que asfixihi doblegantse á preceptes tiránichs d' una intransigencia inadmissible.

*
**

Després de la obra del Sr. Samsó, lo Sr. Oms es lo qui atrau la curiositat ab un grupo quals figuras de grandor natural representan la *Mort del general Concha*. Se veu desseguida que al Sr. Oms li ha mancat lo temps material per acabarla; axis fa que tot en ella sigui en *embrió* y no passa d' ésser un gros bocet, mes un bocet que la figura del soldat que sosté lo general té una vida, un vigor y un mohiment que revelan l' ánima del artista y la valentia de la seva inspiració.

Presenta també aqueix autor, ja feta en marbre, la estatua *El primer paso*, que tan gran y merescut aplauso li valgué en lo passat concurs.

Ara bé: lo Sr. Samsó y lo Sr. Oms son dos artistas que á Madrid tothom admira y felicita, posantlos entre 'ls més inspirats y hábils escultors d' Espanya, y aquí en la séva pátria, en Barcelona, un jurat docte trova que no tenian prou mérit per desempenyar la classe d' escultura, després d' unas oposicions en que per sort lo públich pogué judicar l' acert ó desacert del jurat. Fet molt semblant al que avuy passa ab los autors dels notabilíssims projectes que concorregueren al concurs que la Diputació de Barcelona obrí per fer un Institut.

Un altre catalá, lo Sr. Sanmartí, exposa una preciosa obra d' art; una estatueta titolada *La Pesca*. Un noyet arretglant los enginys de pescar, un ample sombrero de palla al cap, un gech tirat á las espatllas, nuas com lo demás del cos, bastan al Sr. Sanmartí per fer ab la forma més galana y correcte y al mateix temps més senzilla, la hermosa figura d' un adolescent; la estátua té una *silueta* elegantíssima y tota ella está treballada ab franquesa y amor; lo conjunt no pot ésser més serio ni més hermós.

Lo Sr. Benlliure presenta un tipo de gitana; un capet agraciat, una cara animada per una mitja rialla picaresca, y un conjunt ple de vida brodat ab detalls del millor gust.

Lo Sr. Pagés y Serratosa ha exposat en marmol un molt notable busto de *Pio IX*; en aqueixa escultura s' hi veu la sava y l' encís d' un art sublime.

Lo Sr. Font hi té una estatueta en barro, feta ab molt amor y plena de detalls felissos, pero tant s' ha preocupat l' autor d' ells que més pareix que hagi volgut retratar l' hermós satí del vestit que no lo *Remordiment* qu' es com titula l' autor á la seva obra.

Lo Sr. Puigener presenta una figura montada á cavall; no es excelent ni entussiasma; es sencillament ben executada, ben construïda y té molta veritat.

Tantardini (de Milan) exposa una munió d' estatuetas en marbre ahont s' hi veuen vensudas moltes dificultats d' execució; son obras de comers fredas, sense cap idea y en las que l' artista no té altre preocupació que ferlas bufonas pera poguer véndrelas.

Las obras que presenta lo senyor Nicoli (de Carrara) tenen la mateixa tendència; si alguna cosa demostren, es lo bè que fan *l'ofici* aqueixos senyors.

El estudio titula lo senyor Moltó la escultura que ha presentat y que á nosaltres nos ha fet l'efecte, al véurela tan rodona, com si hagués estat model·lada ab una esponja.

Lo senyor Alcober exposa un *Cristo y la Magdalena*, y demostra ab aquest' obra qu' en pochys anys ha atrassat de una manera llastimosa.

El ángel caído del senyor Bellver es una figura que no tèn de bó més que l'aspecte; plena tota ella de defectes grandíssims, causa á primera vista certa impressió, pero com en escultura tot se mideix y s'esplica, la llum que per totas parts la rodeja posa en evidència sos defectes y calitats que son molt escassas.

ANTONI VILANOVA.

Madrid, Febrer, 1878.

A LLOGUER

QUINA sort, los qui respiran
dins l' alberch aclibellat
que 'ls avis d' avis bastíren
dins la boyra del passat!

Aquella santa alegrí,
aquell gotx, allò de dir:
—Aquí 'l meu avi moría
y aquí també vull morir.

Dins d' esta cambra, ma mare
entre dolors m' infantá;
ma muller aquí 'm feu pare
y aquí mon fill morirá!—

Y la bellesa que tenen
aquells quatre murs fumats
hont hi há 'l bressol dels qui venen
y la tomba dels passats...!

¡Quina sort! Y com m' abraza
d' enveja aquest sant plaher!
á mi, que visch sense casa,
puix só á casa foraster!

Nascut dins cambra oblidada,
mon bressol no he conegut;
ma infantesa fou tancada
dins parets que ja han caygut.

Jove, comensí á avorrirme
entre murs qu' he dexat ja;
no sé may al adormirme
hont dormiré l' endemá.

Talment fatx com qui viatja
d' hostel en hostel portat...
mes l' alberch qu' ara m' hostatja
ja comensa á serme grat.

Aquí he vist passar los dies
de ma joventut millors,
m' hi he adormit entre armoníes
y he tingut somnis d' amors.

Lo niu de mes esperanses
ha sigut... ¡temps benehit!
y ara es font de recordanses
hont s' abeura l' esperit.

Aquí la cambra hi há encara
hont sobre un túmbol vegí
freda y morta aquella cara
que 'm dava la vida á mí.

Aquí hi bech la llum, la flayre
que hi donava l' amor seu,
la sent palpitar en l' ayre...!
però ni l' ayre tinch meu!

.....

Demá, ab l' ánima ferida,
d' aquí 'm llensará la sort...
¡Qui sab hont faré la vida!
¡Qui sab hont tindré la mort!

FRANCESCH MATHEU.

Novembre de 1874.

TEATRE CATALÁ

Estreno del drama históric LO RABADÁ del SR. DON
JOSEPH FELIU.

TESES les condicions que deu haber de reunir unã obra dramática de caracter históric; recordant la gran responsabilitat que contrau l' autor devant del publich al tractar personatjes y fets completament reals; no volem amagar que ab la seua obra derrera lo Sr. Feliu y Codina no ha arriuat al punt que era de esperarse d' un poeta y escriptor de ses facultats y condicions.

Es *Lo Rabadá* mes que un drama históric una fantasia dramática ab motius historichs; y aixó que s' acut de primer moment al recordar la veritat escrita; fá, que si per una part un se troba en haber d' impugnar l' autor, per altra reconegue que no pot ab ferma y energia condempnar l' obra quan fins l' intenció de l' autor no ha sigut produhir mes que lo que s' ha produhit.

De totes maneres y per mes que en los cartells no s' anuncies, lo drama s' ha pres ab caracterisació histórica y en aqui es ahont veyem la principal responsabilitat del autor al donar com á cert, lo que dista bastant d' haber succehit.

Deixant corre aquest caracter y considerant la obra com de fantasia, no hi veyem tampoch aquelles condicions estétiques que produheixen la bellesa dramática; la trama encara que pensada ab conciencia, es desigual en l' interes y aixis se veu lo final del primer acte, bó del tot y perfectament pensat y escrit, y al ser al segon decau pera redressarse novament y tornar á decaure ab lleugeres pero notabilíssimes intermitencies en lo ters acte.

Respecte dels characters, los dels dos jovens, son los mes acabats de

la obra y 'l de la Comptesa está bastant ben entes; mes en los altres hi trobem quelcom que 'ns los fan sobreixir del quadro general; en especial los d' en Turpinet y 'l del pare de l' *Aldeta*: cap vassall d' aquella época pensava d' aquella manera, ni conspirava del modo que conspira.

Com á execució te *Lo Rabadá* escenes perfectes; y en especial en lo terç acte, essent lo mes fluix de l' obra, n' hi ha dues que á esser interpretades per un home y no per una dona, hauria salvada la situació final. Com á versificació es bona y llimada, d' en tant en tant s' hi senten pensaments altament poétichs y filosofichs y diccions que no desdenyarian los mes afamats literats.

En la execució los actors no arrivaren de molt á la perfecció d' altres vegades; tant en les Sres. Soler y Abella, com en lo Sr. Fontova si hi notava un desig de fer mes de lo que realisavan mes no alcansaren lo que sens dupte habia concebut l' autor; no volem entrar en consideracions de les causes que ho motivaren solsament indicarem que 'l paper de Ramon Berenguer fet ó interpretat per un home, pot ser hauria dat mellor resultat al autor.

R.

BIBLIOGRAFIA

REVISTA EUSKARA

(ANY I, NÚMS. 1, 2 Y 3. PAMPLONA.)

UAN las nacionalitats, ha dit un historiador contemporani, prenen consciencia de si mateixas, s' amparan en la seua llengua, y forman de ella una bandera que las guia en la gran lluyta de rassas que es la que con mou la societat de nostres dias. ¿Qui 's recordava de la literatura dels pobles vascongats y navarros quan en plena pau gosavan de llurs llibertats políticas? Un príncep foraster com lo reputat Lluís Lluciá Bonaparte, de qui tant bons recorts tenen las literaturas catalana y provensal, avans que ell un sabi com lo célebre Humboldt, y altres ab mes afany arqueològich que ab esperit de renaixensa s' habian ocupat de la literatura euskara; pochs eran los fills de la terra que se valguesen del seu idioma, un dels mes antichs del mon, pera expressar en forma literaria sentiments y conceptes. Avuy es tota una altra cosa: sino, jutjaune per las mostrass.

«Associació Euskara», «Revista Euskara», «Cancionero Vasco», elevació d' un monument al patrici Moraza (per ara prohibida) celebració de certámens, etc... Veus' aquí las primeras manifestacions de una renaixensa, ja plena de vida y fortaleza en sos primers dias, veus aquí l' esperit nacional vasco com l' alba que clareja á llevant quan las derreras clarors de ponent s' apagan.

«La Associació Euskara» te per objecte «la conservació y propagació de la llengua, literatura é historia vasco-navarra, estudiant també sa legislació y procurant tot lo que pel benestar moral y material de sa terra servesca.» Compta ja ab alguns centenars de socis vascos, de Espanya y de Fransa, y publica la «Revista Euskara.»

Tres números corresponents á tres mesos han eixit de esta interessantíssima publicació contenint los següents principals estudis:

I. *Oreaga* (Roncesvalls) balada escrita en llengua vasca per Artur Campion. Composició perfectament ajustada al títol que porta y que recorda las millors de sa classe alemanyas y escocesas.—Los peus de la Santíssima Verge, tradició vascongada.

II. *La llengua vascongada* per D. P. Ilarregui y la *Antigua Vasconia y sus límites* per D. Esteve Obanos son dos curiosos estudis importants per la llingüística y la historia.—*Canto de Altobiscar*, es lo famós cant de independència vasca, motivat ab la derrota de Carlo-Magno, tradueixlo y 'l comenta D. H. Oloriz.—*Iparraguirre*; algunas notas biogràfics de aquest cantor, qui en la passada guerra civil se feu famós per sas cançons, entre ellas *lo cant del Arbre de Guernica*. Perdut Iparraguirre, per molt temps en las soletats de América molts lo creyan mort, quan al remourers la questió foral va esser descobert y avuy se troba de arribada á las Provincias.

III. *Cronia euskara* es un treball que es una veritable joia pels que 's dedican als estudis etnogràfics e històrics, son autor es lo conegut publicista Doctor Landa.—*La poesia popular vascongada* per A. Campion, es un estudi ab motiu del *Cancionero vasco*, *ilustrado por D. José de Manterola*. S. Sebastian 1877, 4 tomos.

La «Revista Euskara» publica una extensa bibliografia de las obras que se li envian, periòdics, fullas, etc., y comensa una secció especial destinada á publicar tots los refrans vascongats que en la Redacció 's rebian (ideya que podrian ben aprofitar las revistas catalanas). Felicitém á la «Revista Euskara» per sos bons propòsits, y així com ella acaba sos números ab una série de refrans euskaros, acabarem nosaltres recomanantli, no oblide ans tinga ben present, lo següent refran vulgar en nostra terra catalana: *qui llengua té á Roma vá.*

P.

BIBLIOGRAFIA SICILIANA.

‘afecte y predilecció qu’ envers nostre renaixement literari demostren los escriptors sicilians, ocupantse sovint en llurs revistes de las mes notables publicacions de Catalunya, nos obligan á indicar en justa correspondencia, mes que sia segons nostre pobre criteri, quinas son las últimas obras que veieren la llum á Sicilia y que havem pogut llegir, gracias á la deferencia ab que nos han distingit los autors d’ ellas, endressantnos un exemplar de quiscuna. Y son:

I. «*Il conte di Prades e la Sicilia (1477-1479). Documenti inediti per servire alla storia del parlamento siciliano, raccolti ed illustrati dal Bar. Raffaele Starrabba.*»

Es objecte d’ aquesta ilustrada monografia l’ historia del breu període que durá lo regiment, com á virey de Sicilia, d’ En Joan Ramon Folch, Comte de Cardona y també de Prades per sa mare la Comtesa Na Joana, referint, no sols los contratemps que’ls naturals de la illa li promogueren, en oposició á las espoliacions que va ferlos pera complimentar lo reyal servey, si que també la rivalitat que va encendre entre los municipis de Palermo y de Messina, y molt espe-

cialment las viscisituds del parlament que convocá á Catania en 1478. L' última part es la mes interessant del llibre del Sr. Starrabba y la que dona animació als vuit capítols de la narració històrica que precedeix á la notable colecció de 64 documents inédits, extrets dels arxius del Protonotari del regne, de la reyal Cancillería y del municipi de Palermo. Si com nos diu lo retrá, per la mostra pot conéixerse lo panyo, judiquém que la historia de las Corts sicilianas té en l' autor d' *Il Conte di Prades e la Sicilia*, un narrador felis y un investigador constant, que podria compóndrer una obra digne de son talent. Y no creyém aventurat nostre judici, quan dit Sr. te ja demostradas las qualitats que com á bon escriptor l' adornan, en sos opúsculs publicats baix los títols de: «*Progetto di classificazione d' una biblioteca; Saggio di lettere e documenti relativi al periodo del Vicariato della regina Bianca in Sicilia; Delle origine di palazzo Adriano, notizia; Giovanni d' Aragona duca d' Atene e Neopatria; La Sala verde e la piazza del Palazzo Reale di Palermo, appunti; Cenno sul Conservatorio del Monte di Pietá di Palermo; y Saggio di ricerche fatte nell' Archivio del Comune di Palermo:*» aixis com en varios articles espargits per las páginas de las revistas sículas.

II. *Sulle Notizie biografiche e bibliografiche degli scrittori napoletani fioriti nel secolo XVIII compilate da Camillo Minieri-Riccio. Lettera di Giuseppe Salvo-Cozzo al Barone Raffaele Starrabba.*

Aixis se titula un quadern de 40 páginas qu' en forma de carta literaria conté interessants correccions á la primera part de las *Noticias biográficas y bibliográficas sobre los escritores napolitanos del Sigle XVII*, quals apelatius s' inician per la lletra A, compiladas per En Minieri-Riccio. Un per un los va repassant, afeginthi datos importants que á aquell autor eran desconeguts, aixis com reivindicant pera Sicilia los suposats erradament napolitanos. Tals observacions fetas ab la cultura que caracteriza al Sr. Salvo-Cozzo, «*sols per desig de la major perfecció*» justifican lo seu ímprobo trèball y patentisan una vegada mes lo comble de coneixements que posseheix en la materia, los quals facilita periódicament donant á la estampa ab singular aceptació, una *bibliografia siciliana contemporánea* com apéndix al *Archivio storico siciliano*. Es autor també d' altres *Observazioni sulla quistione del primato della stampa tra Palermo e Messina*, que la sua competencia feulo apte pera ajudar á dilucidar tal problema.

III. *La congregazione dei cavalieri d' armi e le publiche giostre in Palermo nel secolo XVI. Notizie e documenti raccolti da Salvatore Salomone-Marino.*

Si curiosos son los datos que facilita est distingit escriptor sobre l' associació cavalleresca de la noblesa panormita baix lo patrocini de Sant Sebastiá (1566), mes interessants son encara los que, aclarats per documents inédits, proporciona respecte als torneigs que se

celebravan públicament en dita ciutat, ab adjudicació solemne de premis als cavallers victoriosos. (1500-1600). Una atenta comparació nos porta lo convenciment de que tals festes foren introduhidas per los vireys d' Espanya, á semblansa de las qu' aquí també tenian lloch. L' estudi es fet ab la pulcritut y elegancia que sab escriurer lo Sr. Salomone-Marino, autor de mes de vint publicacions diferentas y altre dels colectors dels cants populars sicilians.

Y ara que d' estos cants parlém, sians permés dir qu' aquí á Catalunya se ha vist ab molt sentiment la polémica seguida, ab motiu de las últimas coleccions dels mateixos, per lo Sr. Vigo, y aparentment per la Sra, Josephina Vigo-Pennisi, contra los joves escriptors senyors Pitré y Salomone-Marino, no sols perque tals questions son sempre de sí perillosas, sino perque la que 'ns ocupa ha vingut, per part del Sr. Vigo, á portar la lluyta en lo camp de las personalitats, de sobras relliscós per lo violent y en aquest cas fins injustificadament, puix los Srs. Pitré y Salomone-Marino son dignes de las consideracions mes honrosas y de que continuen gosant de las simpatias que 'ls han valgut dintre y fora de la patria sos erudits treballs.

IV. *La casa dove morí. Novella di Giulia de Assensi. Traduzione dallo spagnuolo di Giovanni siciliano.*

Acabada traducció d' una sentida noveleta, de D.ª Julia d' Assensi.

Y V. *L' indovinello (el buscapié) di Michele Cervantes. Traduzione dallo spagnuolo di Giovanni Siciliano.*

La destra ploma del reputat escriptor siciliá que modestament s' encubreix baix l' esmentat pseudónim, ha donat proba de coneixer be la llengua de Castella, al portar á bon terme las dos traduccions preindicadas. Sensible es empero que hagia escullit pera esser objecte de la segona versió una obreta erradament atribuida á Cervantes, al créurer de bona fé lo que sobre d' ella manifestá D. Adolfo de Castro, quan la publicá á Cádiz en 1847. Los dubtes que ja tenian exposats Pellicer, Navarrete y Clemencin, pero mes especialment las impugnacions de Ticknor, l' ilustre historiador de la literatura espanyola, desvirtuaren tota suposició d' autenticitat pera adjudicar est llibret al immortal autor del *Quijot*. Aixó n' obstant, l' obreta pot calificarse com una felis imitació del estil cervántich en alguns llocs fins literal, lo qual li ha valgut dos traduccions al inglés (per Miss Thomasina en 1848 y per «un colegial de la Universitat de Cambridge» en 1849), altre al francés (per Mr. Landrin en 1850) y per fi l' italiana qu' agradablement nos ocupa. Esta va precedida d' un ben escrit prólech en que 's caracteriza ab exactitut la figura del primer dels escriptors castellans, fentne justos elogis de son ingeni, aixis com anotada, ja per dit Sr. de Castro, ja per lo traductor. Amich familiar, com nos consta qu' es, de la llengua catalana, be podem esperar qu' algun dia nos honrará també ab la versió de qualsevol de las obretas qu' enriqueixen lo repertori de nostra literatura provincial.

A. BALAGUER Y MERINO.

NOVAS

PLATJA DE BERCK (Pas de Calais) es la heliografia que repartim ab aqueix número, reproducció d' una bellíssima Marina de D. Modest Urgell.

Pintor original, ha lograt ab lo seu talent ferse una distingida reputació aixis en la nostra patria com á Fransa y Alemania ahont las sevas obras han sigut sempre celebradas.

Totas las sevas composicions estan plenas d' una melancólica poesía que atrau y cautiva l' ánimo; lo colorit hi brilla sens fugir de la veritat del natural y en tots los seus cuadros s' hi veu un fidel estudi de la Patria Catalana.

Una de sas mes afamadas composicions «Lo toch oració» va obtenir en la penúltima exposició de pinturas á Madrid lo primer premi: sos ultims quadros, «la tempestat» y «l' cementiri» que aqui com en la Cort promogueren tantas discussions, no mes han fet que aumentar sa fama y amichs y adversaris tots han convingut en posarlo entre 'ls mes distingits de nostres paisagistas. Y nosaltres debem afegir que no solsament brilla en aquest genero de pintura sino que en interiors y en las sevas marinas sempre es lo inspirat artista ple de poesía y sentiment.

En lo número de la *Revista de España* del 13 d' Abril s' hi llegeix una biografia del eminent escriptor catalá D. Victor Balaguer, que forma part de la série de *Retratos y semblansas* que hi publica D. Aureliano Linares Rivas. Es notable per lo deteniment y lo entusiasme ab que recompta la vida literaria del popular escriptor, y per los elogis que fa de Catalunya son autor.

La segona festa de Pascua s' inauguráren en lo teatre de Novedats los concerts festivals de la Societat d' Euterpe. La poca capacitat del local, relativament á l' inmensa concurrència qu' acostuma á assistirhi, feu que á la mitja hora d' haverse obert ja no hi cabés ningú mes y hagués de tancarse lo despaig d' entradas. No cal dir que totas las pessas del programa foren aplaudidíssimas demanantse á voltas la repetició, en especial del coró á veus solas *Los olivaters*, que 's cantá per primera volta, rebent los Srs. Rodoreda y Mestres (Apeles) autors respectivament de la música y lletra una veritable ovació.

Las seccions de la Associació Catalanista d' excursions científicas segueixen treballant ab activitat: la de Bellas arts comensá la série de visitas que 's proposa fer als principals museus particulars d' aquesta ciutat per lo del Dr. Vallet, ahont pogué admirar retauls y altres objectes arqueològichs de molta importancia; y la Tipogràfica pintoresca ha fet una excursió á Vich, Casserras, Roda y Castell de Sabassona d' ahont ha tret magnificas vistas.

Ha visitat aquestos dias nostra capital Mr. Lietaud erudit bibliotecari de la ciutat de Marsella, membre de la Felibreria, y un dels que mellor manejan la prosa provensal. Alguns jovens catalanistas han tingut lo pler d' acompanyarlo á veure 'ls principals monuments de Barcelona, dels que s' ha mostrat entussiasta admirador, no menys que dels quadros de costums pupulars que ha ofert la Ciutat y sos encontorns durant las passadas festas de Pascua, los que esperém veure reproduhits en alguna publicació per son reconegut talent d' escriptor. Los darrers dias de sa estada á Catalunya los ha destinat á un viatge á Montserrat, Manresa y Cardona.

S' ha constituït ab lo titol de *Centre Catalanesch Recreatiu* una associació particular composta de jovens aficionats á las cosas de la terra, que 's proposan principalment cultivar la literatura.

L' acreditat editor de Madrid Sr. Dorregaray s' ha encarregat de la publicació de la important obra de D. Victor Balaguer *Historia politica y literaria de los trovadores* que será editada ab un luxu digne de sa importancia.

Ab lo titol de *Flors d' enguany* s' ha publicat un aplech de poesias, recullidas per lo jove escriptor en Ferrán Rodriguez y Masdeu, ahont figuran las firmas d' alguns de nostres mes reputats poetas y d' un bon nombre d' entre 'ls mes jovens que espigan en lo camp de las lletras catalanas.

Lo jovent catalanesch de Lleyda ha seguit la corrent general y ha fundat ja una *Associació catalanista* destinada al conreu de nostra llengua y secundar á la d' *Excursions científicas* de aquesta capital en quant convinga.—Lo president y secretari interins son los coneguts escriptors En Frederich Renyé y En Joseph Pleyan de Porta. Desitjem á la naixenta *Associació* tota mena de prosperitats y felicitem de cor als iniciadors.

Hem rebut elegantment impres un tomet escrit en valenciá titolat *Tabal y Dolsayna*, que forma un aplech de *Festes y costums*, per varios autors y que ha donat á llum l' infatigable propagandista En Constantí Llombart. Creyem que la *Protecció literaria* ha fet proposicions pera adquirirne un nombre d' exemplars. Felicitem á aquesta associació por lo que contribuheix á la germandó dels poetas valencians y dels nostres.

Durant la passada quinzena se ha estrenat en l' Ateneo de Igualada la pessa en un acte titolada «Esquellots» original de D. Gaspar Camps.

Agrahim á la redacció del *Polybiblion* de Paris, las següents honoras paraulas que dedica á nostra publicació y á *Lo moviment lite-*

rari á Catalunya en 1877:—«L' excelent revista catalana, la *Renaixensa*, publica en son número del mes de Janer, un interessant article sobre aquest tema (es lo del Sr. Aulestia y Pijoan). Intentarém resumirlo en pocas paraulas. Lo nombre d' obras catalanas publicadas en 1877 arriba á 116, de las quals 79 perteneixen al teatro, donant un augment de 26 obras sobre 1876 y de 62 sobre 1875. Entre aquestas publicacions n' hi ha una que ha tingut éxit bona cosa mes enllá dels límits de Catalunya: es l' *Atlántida* d' en Verdaguer, de la qual lo *Polybiblion* n' ha patlat detingudament. Convé citar també: lo *Romancer catalá* d' en Ubach y Vinyeta; la novela d' en Martí y Folguera *Lo Caragirat*; la publicació del quint volum de las *Cansons populars* d' en Pelay Briz; un llibre antich pero fins ara inédit *Los colloquis de la insigne Ciutat de Tortosa* per Despuig y ademés las *Cartas á la dona*, que han vist la llum en la *Llumanera* de Nova-York, pero en llengua catalana. Lo *Polybiblion* ha tingut ja ocasió d' ocupar l' atenció de sos lectors sobre las *Tradicions religioses* d' Agna de Valldanra, lo *Mon invisible* d' en Gayetá Vidal y las *Costums nupcials catalanas* d' en Balaguer y Merino. Molts catalans escriuhen també en castellá, aixís es, qu' en aquesta llengua lo senyor Balaguer y Merino ha refutat diverses apreciacions relatives als historiadors espanyols y vindicat las injurias infundadas fetas al catolicisme; D. Joaquim Rubió y Ors, ha compost un treball, del qual ja havem avans parlat, sobre lo renaixement literari en sa patria; y Don Anton de Bofarull hi publica la *Historia crítica de Catalunya*. Podriam encara encontrar novament, en las revistas francesas, lo nom del Sr. Milá y Fontanals (D. Manuel), lo savi y respectable catedràtic de Barcelona, y lo del Sr. Balaguer y Merino. Verdaderament existeix á Catalunya, una notable activitat intelectual... Empero haventnos allunyat de la estadística donada per la *Renaixensa*, copiém d' ella l' indicació dels periódichs escrits en catalá, y son: *La Renaixensa*, *L' Art del pagés*, *La familia cristiana*, *La campana de Gracia*, *Los Jochs florals*, *Lo Nunci*, *La papallona*, *En Banyeta*, *L' entreteniment*, *La bandera catalana*, *La llumanera de New-York* y *L' Aureneta de Buenos Ayres*. A aquesta llista, deu encara afegirs'hi una nova revista, *Lo Gay saber*».

Lo dia 13 en nostre saló de Cent tingué lloch lo concert sacroclássich organísat per lo *Monte-Pio Artístico Barcelonés* al objecte de recaudar fondos per los benéfichs fins de l' institució. Lo programa no podia ser mes triat. Las pessas instrumentals foren la inspirada *Meditació* de Durand per piano, violí, violoncello y armonium; lo *Trio* (lo programa no 'ns donava mes senyas, pero es lo número 1 en *sol major*) de Haydn, per piano, violí y violoncello; la *Romança*, trio de Saint-Saëns per piano, violí y armonium; altre trio per los mateixos instruments sobre motius del *Rienzi*, de Wagner, y per í, lo *Cant del Cristiá*, trio també (quant hem dit que lo programa no podia ser més triat!) per violoncello, piano y armonium, original del Sr. Casella, qui executá á la perfecció la primera de ditas parts. Eixa última pesa agradá tant que tingué de repetir-se per complaurer al públich. No eran menos notables las composicions vocals: una melodia del oratori *Paulus* de Mendelssohn que cantá lo Sr. Rexach ab acompanyament de piano y armonium; un *Ave Verum* de Mozart, quarteto acompanyat d' armonium y cantat per las senyoretas Alguacil y Vazquez y los senyors Rexach y Borri; la *Quarta paraula* de Dubois, pel Sr. Borri acompanyat de piano y armonium; una nova *Salutació angélica* de Gounod que cantá la senyoreta Alguacil ab acompanyament de violoncello, piano y ar-

monium y una preciosa melodia de Beethoven poch coneguda (com aquí sol ser poch conegut lo bó y lo classich) cantada per la senyoreta Vazquez ab acompanyament de piano y armonium. Al sentir aquesta composició recordarem que Beethoven fòu en vida tingut per boig; despres instinctivament nos vingué á la pensa lo nom de Wagner...

Los encarregats de la part instrumental foren per lo violí, los senyors Gimferrer y Perez; violoncello: Armet y Casella; piano: Borréll, Cuspinera, Obradors, Pujol y Vallcorba; y armonium: Barba y Bestar. La vigilia del concert va tenirse que cambiar casi bé tot lo programa per falta d' ensaigs y á pesar d' aixó moltes de las pessas que s' executaren se ressentiren encara d' aquella falta. Per més que la escullidísima concurrència que omplia 'l local prodigá los seus aplausos, nos atrevím á aconsellar al *Monte-Pio* que si com desitjém repeteix funcions com la que 'ns ocupa, procuri en benefici seu esmenar aquell defecte, perque may fa tan mala impresió un *concert desconcertat* com quant es una societat musical la que 'l dóna.

Hem rebut lo número 34 any 11 del periódich quinsenal *Lou Provençau* que com ja indica son nom está redactat en idioma de Provença. En est número s' hi ressenya *La Felibregado de Charmereto* y se hi insertan poesías firmadas per William C. Bonaparte-Wise, A. de Gagnaud, Louis Arstruc. En la secció de *Crónica* s' hi contenen noticias importants per la literatura del Mitjdia de Fransa.

Está próxima á publicarse una colecció de poesías, baix lo títol de *Intimas*, originals del jove poeta D. M. Palá Marquillas.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA.

Títols y lemas de las composicions premiadas en lo certámen d' enguany.

FLOR NATURAL.—Núm. 134. Lo Criat major. *Per molts anys, senyora nubia,—com vostre criat manaume.*

Primer accésit.—Núm. 266. La Poesía. *Doll d' amor.*

Segon accésit.—Núm. 1. Afany. *Excelcior!*

ENGLANTINA D' OR.—Núm. 183. Embarcament del exércit catalá pera la conquesta de Mallorca. *E Nos anam en est viatge en fe de Deu.* (Crónica del rey en Jaume.)

Primer accésit.—Núm. 120. Serps del cor. *Valgam Deu, val.*

Segon accésit.—Núm. 140. La Comptesa Mahalta. *Presagis...*

VIOLA D' OR Y PLATA.—Núm. 89. La filla de Jephté. *Dissort.*

Primer accésit.—Núm. 226. L' Angel caygut. *Non serviam.*

Segon accésit.—Núm. 230. Tardor. *L' amor no envelleix may.*

LLIRI DE PLATA.—Núm. 63. Armengol de Gerp. *Sagrament de venjansa.*

Accésit.—Núm. 57. Lo canal d' Urgell. *L' Urgell es lo graner d' Espanya.*

PENSAMENT D' OR Y PLATA.—Núm. 83. La llegenda de la Patria. *Si quid mea carmina possunt...*

Accésit.—Núm. 72. La corona. *Rey y mártir.*

ROSA D' OR Y PLATA.—Núm. 27. La cansó del treball. *Redempció.*

AGULLA DE PIT.—Núm. 96. Empurias. *Vanitas!*

- BROT DE ROURE DE PLATA.—Núm. 94. Primavera. *Multa renascentur...*
Primer accésit.—Núm. 145. Oh Patria! *Cain ¿qué has fet de ton germá?*
Segon accésit.—Núm. 95. La cansó de la mare. *Bressant.*
- TOMBAGA D' OR.—Núm. 131. La Mercé de Bellamata. (Prosa.) *Renunciant á la naturalesa imaginaria resolguí pintar la naturalesa segons lo cor, etc.*
- Barcelona 27 d' abril de 1878.—P. A. del C., Angel Guimerá, *Secretari.*

CERTÁMEN DE «LA RENAIXENSA».

COMPOSICIONS PREMIADAS.

PREMIS: 1.—Origens y fonts de la nacional-litat Catalana.—Lema. *A Dios rog ando y con el mazo dando.*

2.—Dels contractes de enfiteusis y á rabassa morta, segons la antiga y moderna legislació de Catalunya. (Estudi jurídic social.)—Lema. *Labor improbus...*

3.—Periodisme. Estudis històrichs del de Catalunya.

ACCÉSSITS: 1.—Balmes. Sa vida y sas obras.—Lema. *Balmes a montré, en effet ce qui pouvait être de notre temps un prêtre en Espagne, s' inspirant de la foi religieuse, ouvrant sa pensée à quelques unes des influences modernes les plus legitimes et cherchant le succès de ses idées dans la discussion.* CH. DU MAZADE.

2.—Los actors del «Teatro catalá».—Lema. *Suum cuique.*

SUMARI

J. NARCIS ROCA.	Los pahers electius de Barcelona.	313
EMILI VILANOVA.	Lo primer amor.	321
JOSEPH PUIGGARÍ.	Documents literaris.	329
ANTONI VILANOVA.. . . .	Exposició de pinturas á Madrid.. . . .	333
FRANCESCH MATHEU.	A lloguer.. . . .	340
R.	Teatre catalá.	342
P.	Bibliografía.	343
ANDREU BALAGUER Y MERINO.	Id.	344
	NOVAS.. . . .	347